

Seese-Seese

POLAAR

CE1

Tolno

6

Deftere

1

République du Sénégal

Ministère de l'Éducation nationale

Vente interdite

République du Sénégal

Ministère de l'Éducation nationale

Pulaar

Seese-seese

Tolno **6** Deftere **1**

Édition 2019
Réimpression 2020

Avis de droit d'auteur : ©2016–2021 projet Sénégal Lecture Pour Tous pour l'Agence des États-Unis pour le développement international (USAID), contrat USAID n° AID-OAA-I-14-00055/AID-685-TO-16-00003, géré par Chemonics International. Tous droits réservés. Cette aide provient du peuple américain et est financée conjointement par l'USAID et le gouvernement du Sénégal.

Ce travail est disponible sous la licence Creative Commons Attribution 4.0 IGO licence (CC BY 4.0 IGO) <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/igo>. Sous cette licence, il est accordé le droit de copier, de distribuer, de diffuser et d'adapter ce travail y compris à des fins commerciales selon les conditions énoncées de la licence CC BY.

Loowdi deftere ndee

Danngal Goppaado	4
Buluntu, cofel keewngel peeje	15
Sammunnde e Wojere	27
Baayo	39

Danngal Goppaado

Wonnoo doo ko debbo gooto bi'etenoodo Goppaado. Ko kanko tan laamdo oo joginoo biddo guurdo. Nde o jibinaa haa woni balde jeedidi o inniraa Goppaado. Addi ndeen innde noon ko kala biddo mo laamdo oo meedi dañde, ruttoto ko adii nde innetee. Joom suudu laamdo oo woownoo ko lelnude tiggoo oo e les **bokki** ngonki hakkunde galle kii. Ko ki lekki 'Bokki mawki **maantiniiki**. Ko e les makki **jamirooje** kala yettetenoo. Goppaado jibinaa haa dañi duubi keewdi waawaani tawa yahde. Laamdo oo yidi dañande mo joom galle kono yiyaani hay gooto.

Goppaado tolniima e reseede, etee alaa joom galle. Buri heen haawnaade fof ko bojji di o ñallata woyde kala nde kew wadi e wuro ngoo. Heewbe e wuro ngoo ina cikki ko waasde mo dañde joom galle ndee saabii dum. Ñalawma gooto, Goppaado **ladi** haa e les bokki kii, baggii e **foobre** ndee. Ko doon tan bohre saami e leydi, Goppaado hocci nde waddi heen bojji. Bokki kii wi'i mo : « Binngel am ko ngoyataa ? » O holliti muusi mo ko ko bokki kii waasi biɗɗo gooto koo o woyata. Jaabawol ngol haawi bokki kii, sabu ki sikkatnoo ko ko yimbe bee mbelsindii njeebii mo koo. Goppaado siftini wonde kala nde yimbe kawri e buubri makki, be ngonata ko e woocde **baramlefi** bokki kii.

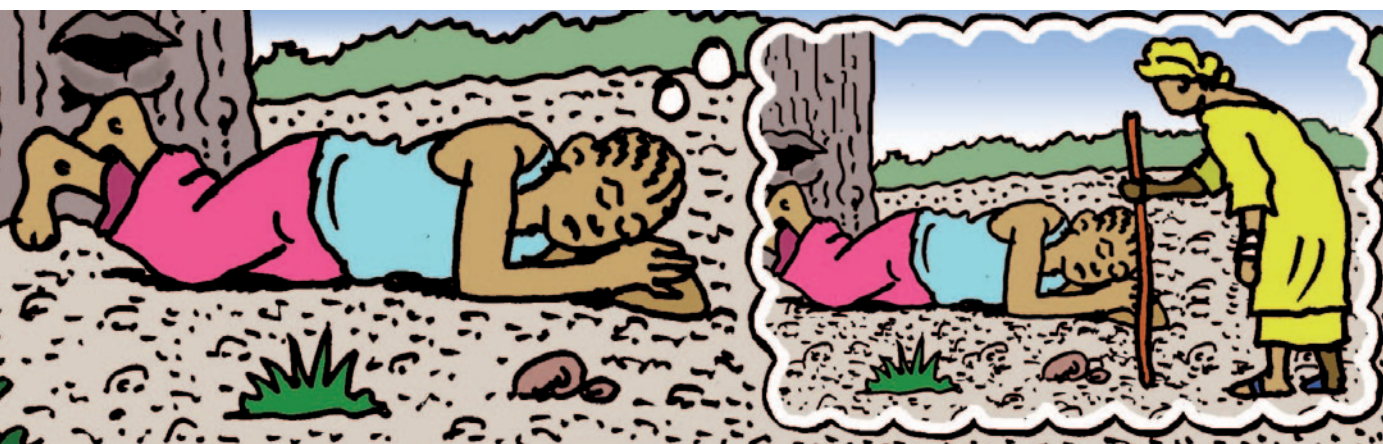
Ngam ittande Goppaado fawre mum ndee, bokki kii anndini mo wonde safrata mo tan ko danngal. To o yahata too noon, maa o taw toon funeere mum wi'eteende Lekki Bukki. Goppaado wondi e **jikke** jahdufo e ngaanumma. Bokki hebbitii wi'i mo : « Bohre nde koccu-daa ndee, so a fusii nde, maa a taw heen bibbe. **Bidfo** heen kala, so a ñaagiima heen ko njid-daa maa Alla jaabo duwaawu maa. Yettu heen bidfo gooto, nduwo-daa heen haaju maa. mbele ada ummoo njahaa. » E heewde makko nehdi, Goppaado yetti e bibbe hee gootel, ñaagii Alla ummina dum. O nanjii e lekki kii ngam **etaade** ummaade. O ummii, o darii, o fawi koyngal gootal, o fawti ngala, tan o yahi.

Goppaado weltii, yetti bokki kii no feewi, dannii. O yejjitaani bitorde bohre ndee. Nde o ari e yahde ndee, baramlefi bokki kii ngoni e dillude ellee gondi e duwanaade mo.

Nde yahi haa o hebi nder dunndu, o hawri e Sammba gaynaako ina yiiloo ko jawdi mum ñaami. **Yooro** ngoo wadii haa ndiyam heewaani, **puɗi** dii caɗti. Oon sahaa hawri ko ndunngu ina heedi, yimbe ina keblanoo demal. Won demoowo gooto wonnoo e gollude ngesa mum haa sumori ladde ndee.

Goppaado yetti e biɓɓe bohre ndee gootel, ñaagii heen, cumu nguu dartii. Goppaado yeewtidi e maɓɓe e no ladde foti reenireede, ruttii **waggini** be loorde ledɗe so ndunngu tobii.

Ko doon Goppaado jokki laawol mum ina yaha. O yahi ko juuti haa o yanti e **laabi celi**. O aani sabu o anndaa hol laawol nawata mo to wuro Lekki Bukki. Ko doon jaabi noddii mo : « Binngel am, to njahataa ? » Goppaado wi'i : « Njiilotoo-mi ko wuro Lekki Bukki. Mi yahii haa mi tampii. »

Jaabi kii wi'i mo : « Hoccu e bibbe am bee yaabre benndunde muccaa sabu ada foti heyɗude. » Nde o ñaami heen seeda tan **ɗoyngol** ferii mo. E nder **ɗoyngol** hee, o **hoyɗi** debbo nayeejo ina holla mo laawol, tottori mo horde wadnde bibbe ledde.

E ngool koydol, debbo oo anndinii Goppaado wonde omo foti aawde biɓɓe ledde dee so **naange fudii**. So o wadii duum, kala ko woni e ladde ndee wontat **jeyi** makko. Ko nde debbo oo weedi mo horde ndee tan o fini. Goppaado feerti giti, yi'i sonndu yoodndu ina tiimi e mum ina **weeya**. O gididi, o darii, o rewi e sonndu nduu. E laawol ngol tobo heewngo heftii mo.

O duwii e les lekki ngooti haa siilti, o jokki laawol haa o hawri e maayo. O yaltini binngel gootel e bohre ndee, o ñaagii yo Alla taccin mo maayo ngoo. O werlii gite makko yeeso, o yi'i laana ina taccina rewbe, be njolni mo.

Laana kaa yahi haa hakkunde maayo, ka woni e naatnude ndiyam. Be naamnii inde makko, o wi'i be ko Goppaado. Ko doon be **njaaki**, gooto kala ina wulla sabu **kulol**. Be njidi fewjude no be mberlorii mo e ndiyam dam. Gooto e maɓbe wi'i yo **gawyoowo** oo takko njoral ngal, be njippina mo.

Goppaado yetti kadi biɗɗo gooto e bohre ndee, ñaagii yo Alla taccin dum maayo ngoo. O weddii biɗɗo oo e ndiyam, dum wonti **ngaadaada**, ba taciini mo. Ngaadaada baa naamnii mo to o fa'i, o wi'i o fa'i ko wuro Lekki Bukki kono o fudɗiima tampude.

Ngaadaada baa wi'i mo : « So a yahii haa yeeso, maa a hawru e puccu, ngu naw maa to wuro Lekki Bukki. »

Nde Goppaado taccata maayo ngoo tawi futuro yonii. O yetti bolol **ooñingol**, omo wondi e heege, domka e tampere.

O sooyonii puccu ndaneewu ina lelii e hakkunde laawol. Nde o ballii ngu tan, puccu nguu ummi darii. O haawaa, puccu nguu wi'i mo : « **Mboomri** to njahataa oo waktu ? 'Doo, kala meedfo rewde doo dañii **cadeele**. »

Goppaado wi'i mo : « Ko to wuro too njahat-mi, sabu mbido foti hawrude e Lekki Bukki. »

Puccu nguu naamnii mo hol nulfo mo toon. Goppaado haaltani mo fo rewii. **Bannu puccu nguu dogi**, ngu nawi mo toon.

Puccu nguu jusii, haa tolnii e makko, wi'i mo yo o ɗabbu. ʼBe mbaali yahde jamma oo kala, puccu nguu woni e **firtande** mo kala ko ʼbe kawri e laawol ngol.

Nde fajiri yonti, ʼbe njottii wuro wooto ina woni e **caangol**. Ko ladde sukkunde, niɓɓidnde taarii wuro ngoo. Yimbe wuro ngoo teertii ʼbe teerto mawngo, ebe njima, ebe ngama.

Joom wuro ngoo, hono Lekki Bukki, yamiri yo na'i **kirse** kodo oo **hodfiree**. Lekki Bukki anndini ʼbe wonde kodo oo ko biy laamɗo. Omo foti rokkeede teddundal, o rokkee hurum laamɗo.

Ko doon yimbe wuro ngoo pudɗii kofungu mumen. Be njiilii **dammiri** keewɗi, be'i e baali e na'i. Yimbe kala boornii comci joodɗi. Kono **ñaantungal** Goppaado ngal buri maantinaade. Omo boornii cakkaaji kanje e kaalis, ñaayɗe dime, jawe, paɗe mukke e comci cañaadi. Ko doon be totti mo joodorde laamɗo, o joodii e hakkunde e tawtoreede kullon ladde kon kala.

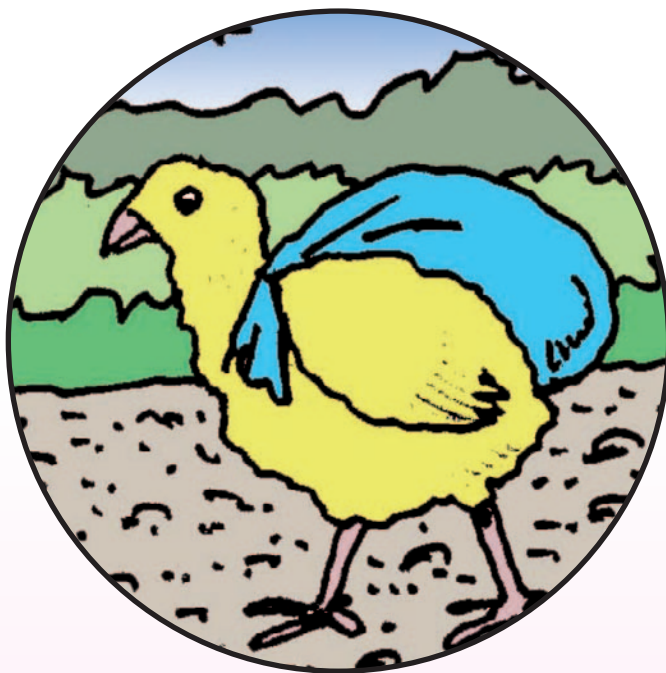
Wadi be mawninde Goppaado noon, ko anndude wonde laamu ko e dokke Alla jeyaa. Hay gooto fotaani fijirde dum. Kala pijiroowo dum wa'i kono **tunwinoowo** jeyi **joomiraado** nii.

Nde kofungu nguu gasi, Goppaado yamiri yo ko heddinoo e biɓbe bohre ndee aawe, ngam wuro ngoo barkina.

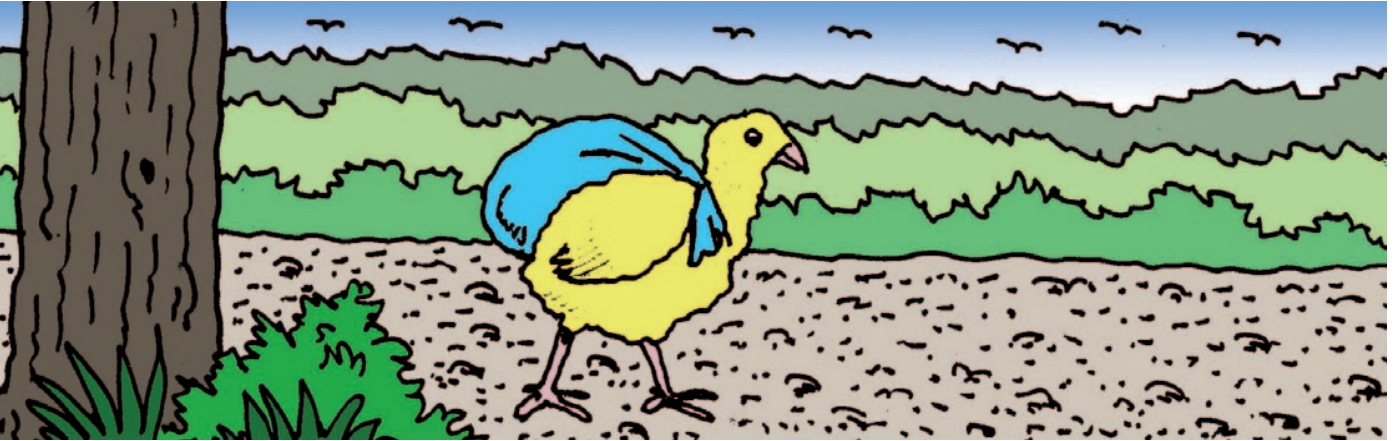
Naamne

- 1 Hol ko wadi Goppaado ina woya sahaa kala ?
- 2 Hol mo waggini mo danngal ?
- 3 Hol peeje o bami haa o yalti e cadeele de o hawri dee ?
- 4 Hol ko miiji-daa e danngal Goppaado ngal ?

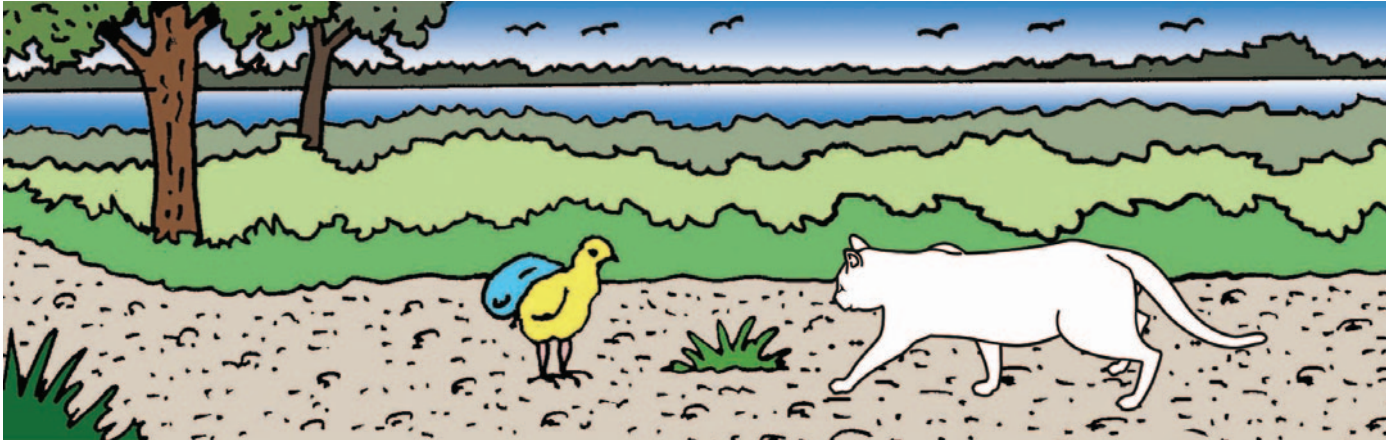
Buluntu, cofel keewngel peeje

Buluntu, cofel keewngel peeje

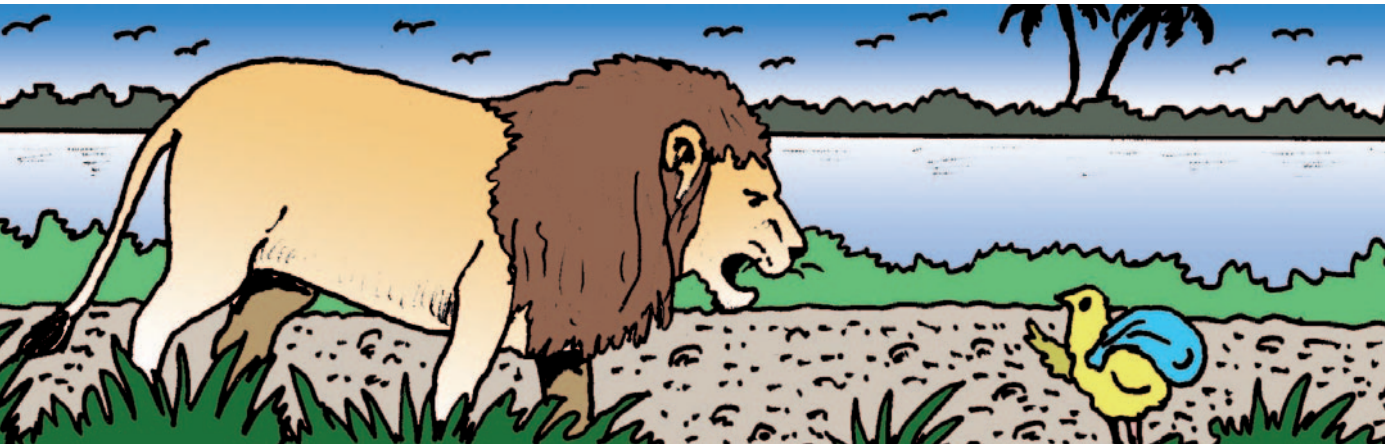

Buluntu ko Cofel pamarel wonnoo, kono alaa ko buri ngel yoyde. **Haa goram**, nde ngel toccinaa haa ngel dañi balde jeetati tan ngel woni baaye. Yumma maggel e baaba maggel **njalti aduna** sabu heege. Saabii duum noon ko Laamdo salinoo yobde saak makkaari ndi ñamlinoo be. Ko nii woni ngel yahi yobnoyaade ñamaande ndee. Buluntu yowti sasa mum, wakkii. E laawol hee, ngel **fergitii** e jullaare, ngel yani. Ngel dartii ngel wi'i, e konngol gondungol e nehdi e teddungal, yo jullaare yaafo ngel. Jullaare yaafii ngel e bernde mum buuɓnde sabu engel nanndi e cofel jogingel jom. Jullaare naamnii to ngel yahata e **pamaram** maggel . Ngel jaabii wonde ngel yahata ko yobnoyaade ñamaande to Laamdo. Jullaare jaɓi yahdude e maggel, **waylii** haa foti e kudol almet. Buluntu hocci nde, loowi nde e **sasa** mum.

Buluntu ngel jokki laawol mum. Buluntu yahi haa yeeso hawri e **Ullundu**. Ndu woni e miijaade wonde ndu dañii ko ndu ñaami, teewu keccu **daatngu**.

Buluntu jaabii mo wonde wonaa kañum kay sabu fayaani, daataani. Ullundu jabi, kono naamni to ngel yahata jooni subaka law. Ngel jaabii wonde ngel yahata ko yobnoyaade ñamaande to Laamdo. Ullundu jabi yahdude e maggel sabu ina yaakorii maa heɓ toon ko moyfi e mum. Ullundu waylii haa foti e **abbere** gawri, Buluntu hocci ndu, loowi ndu e sasa mum. No hojom, haa **Fowru** darii yeeso maggel. Ndu naamni to ngel fa'i e ndee **heñaare**. Ngel jaabii ndu ko ngel jaabinoo Ullundu. Fowru ne jabi yahdude e maggel, waylii haa foti no abbere maaro. Buluntu hocci ndu, loowi ndu e sasa, jokki laawol.

Buluntu fotti kadi e **Mbaroodi taktakri**. Ndi naamnii ngel : « Hol to njahataa e ngol bolol jaajngol ? »

Cofel wi'i : « Njahat-mi ko to Laamdo mbele ina yoba mi ñamaande am. »

Mbaroodi ne jabi yahdude e maggel, waylii haa foti no abbere poobaar.

Buluntu hocci ndi, loowi ndi e sasa.

Ndeen ngel yahii haa ngel woddi, ngel fotti e **Ñiiwa** ina daagoo.

Ba naamnii mbele to ngel fa'i ina woddi. Ngel wi'i : «Alaa, njahat-mi ko to Laamdo mbele ina yoba mi ñamaande am. » Ñiiwa ne jabi yahdude

e maggel, waylii haa foti no **kudfel** tokosel, ngel loowi ba e sasa.

Cofel jokki laawol haa fotti e Jaambaaro gooto. Oon naamnii to ngel

fa'i e oo sasa mawdo. Ngel jaabii wonde ngel yahata ko yobnoyaade

ñamaande to Laamdo. **Jaambaaro** ne jabi yahdude e maggel, waylii

haa foti e njuuteendi **ñewre**. Buluntu hocci mo, loowi mo e sasa.

Cofel e yahdiibe mum njotiima wuro Laamdo.

Nde yimbe wuro ngoo coynii cofel ngel ina ara tan, be ndiiri, be njaabani laamdo ngam haalande dum. Be kolliti laamdo wonde cofel arii **yobnaade** saak makkaari ndi Laamdo ñamlinoo. Laamdo bondo oo wi'i njahee pasnee ndiyam **nguldám jaw**, njuppon e maggel. So ngel maayii, wuro ngoo wontaa yobde ngel. Nde binngel Laamdo dewel **balewel reedu** ngel nani dum tan, woni e fobbude, ina **farfarta**. Ngel wi'i be : « Ko miin yuppata ndiyam nguldám dam e Cofel, pasnee dam. » Ndeen be ngasnii, binngel Laamdo ummii roondii **lahal** keewngal del ndiyam nguldám, o yaabani Cofel.

Nde Cofel sooyinii suka debbo oo ina ara, ngel huli haa ngel wadti siññude. E **teeyre**, ngel eewnii yo Jullaare ar **faaboo** ngel.

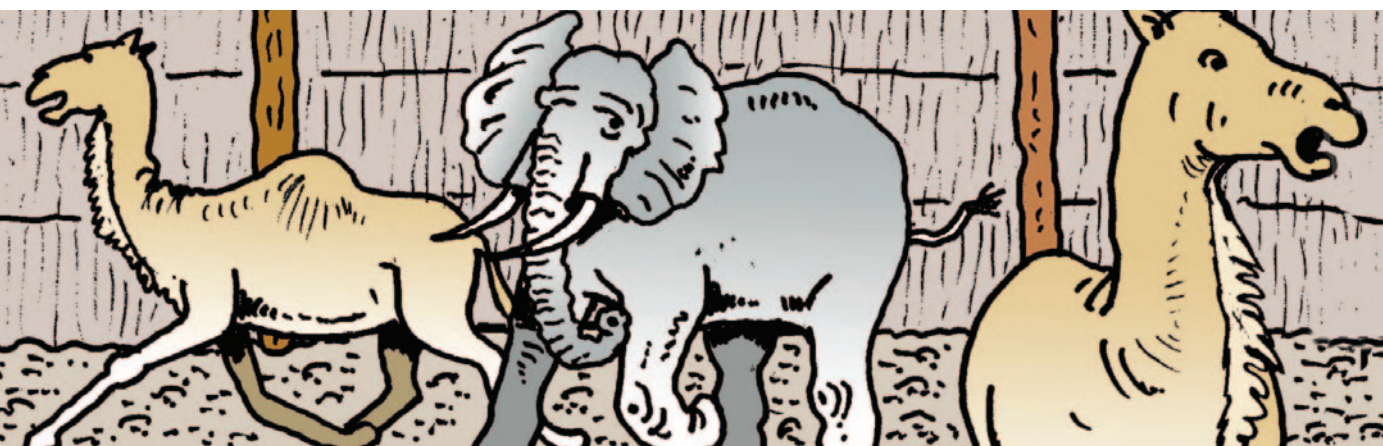
Jullaare yaltiri noon e sasa hee, waylii haa foti no fotnoo. Nde fergiti suka debbo oo, o yani. Ndiyam ngulɗam ɗam o roondinoo ɗam rufi e makko, o sumi.

Yimbe wuro ngoo **ngaani** no feewi. Tan gooto e mabbe wi'i : « Yo ngel ɓalewel reedu udde e nder nguunu gertoode. Maa ɗe ciko ngel haa ngel maaya. » Cofel heñii **eewnii** Ullundu yo ar faaboo ngel. Ullundu yalti e sasa hee, waylii haa foti no fotnoo, hulbini gertoode haa ndogi.

Debbo gooto kadi wi'i yo be naatnu ngel e nder **geddu** be'i mbele maa di njabbu ngel haa ngel maaya. Cofel heñii kadi noddii Fowru yo ar faaboo ngel. Fowru yaltiri noon e sasa, waylii haa foti no fotnoo. Ndeen tan be'i nji'ii Fowru, di **carondiri**.

Gaynaako gooto wi'i tawde ko noon yo be naatnu ngel e geddu na'i mbele maa di njabbu ngel haa ngel maaya. Doon tan kadi Cofel noddii Mbaroodi yo ar faaboo ngel. Mbaroodi **sortorii** noon e sasa, waylii haa foti no fotnoo. Ndi yani e na'i dii, ndi wari heen **ngaari** burndi **fayde**, ndi ñaami.

Yimbe wuro bee ceki haa alaa ko foti. Be ndonkii fof anndude hol no be mbaɗɗata e ngel Cofel **jinneyel**. Mawɗo aynaabe oo wi'i yo ngel waɗɗe e geloodi dii, maa di njabɓu ngel, di **cilkita** ngel, di **dedɗa** ngel haa ngel maaya.

Cofel noddi kadi Ñiiwa yo ar faaboo ngel. Ñiiwa yalti e sasa hee, waylii haa foti no fotnoo, futtini geloodi dii gite. Ba **yawnoraa** duum, ba **moññiri** di ngoota ngoota tonndu mabba juutndu nduu.

Yimbe wuro bee **njaaki**, ndonki anndude ko mbaɗata. Be noddi Laamɗo, be kaalani ɗum no huunde ndee yahri nii. Laamɗo wi'i : « Cofel jogoriingel nii **peeje**, so en ngummaaki heen, gacce mbaɗat. Tottee ngel makkaari maggel, ngel yaha laawol maggel. So ngel yahii haa ngel teelii e ladde, **ngabbo-ɗon** ngel. » Laamɗo beydi heen wi'i : « So on keɓtiima ngel, lorlon ngel, keɓton saak makkaari ndii. » Laamɗo yamiri yo **faawru** uddite, Buluntu tottee saak mum makkaari. Ko nii woni Buluntu yalti wuro ngoo.

Nde yahi haa woni **dumunna**, Laamdo noddi batu, o wi'i : « Kabbee pucci ngabbo-don ngel. »

Ko nii woni pucci kabbaa, be ngabbii Cofel. **Harbiyanke** kala ina bakkoroo bannge, ina wi'a ko kañum buri wonde jaambaaro.

Heen gooto wi'i : « So mi hebii ngel, mi yimnat ngel. »

Godfo wi'i : « Miin, mi yiilnat ngel haa ngel yiilee.» Harbiyanke tatabo oo wi'i : « Mbadat-mi ngel ko e **ndaddo**. »

Godfo wi'i : « Onon on mbaawaa, miin mi **rimndat** e maggel ko teddi haa ngel annda no ngel tampiniri en nii. »

Harbiyanke gooto wi'i : « Mbafee seese, mbaason yejjitde kala ko Cofel meednoo wadde. Cofel wonaa **hoore mehre** ; ko kanngel saabinoo haa rewbe wuro bee fof worbe mumen mbaraa, njoodii. »

Nde Buluntu sooyinii **punndi** pucci harbiyankoobe bee, tan ngel wulli. Ngel noddii Jaambaaro yo ar faaboo ngel. Jaambaaro yalti e sasa hee, waylii haa foti no fotnoo. O **diirani** be. Bee heen ndogi, heddiibe bee o yani e mumen, o wari dumen. Cofel yetti sasa mum, **fawtii** e laawol wuro mumen.

Nii woni Jaambaaro roondanii ngel saak makkaari ndii. Be njahdi haa be njettii wuro. Ndeen be njettiima, banndiraabe fof ngari **juuraade** ngel. Buluntu siimtani be kala do **rewdanoo**. O fecondiri saak makkaari ndii e banndiraabe makko e sehilaabe makko.

Naamne

- 1 Hol ko wadi cofel ngel na yaha galle laamdo ?
- 2 Tottir sifaaji didi di cofel ngel jogii ?
- 3 Hol no cofel ngel wadi haa yahdi e kullon ladde kon ?
- 4 Tottir miijo maa e laamdo oo ?

Sammunnde e Wojere

Sammunnde e Wojere

E oon ñalawma Sammunnde e Wojere ko ðannodinoobe. Be potti ko e laawol, gooto kala haalani godfo oo to yahata. Ko noon be paamiri wonde ko kambe ndenndi nokku mo be tiindii. Ko e laawol ngol Wojere wi'i sehil mum :

- **Musidfo** am, mi weltotono so mi anndii innde maa.
- Miin ? innde am ko Sammunnde. Aan noon hol innde maa ?
- Miin ? Mbidfo wi'ee **kodfo**.

Be **njokki** laawol maɓɓe ebe njaha.

Sammunnde e Wojere **kortiima** sabu laawol ngol ina juuti no feewi.

E ngol laawol, oto alaa, saretaaji keewaani.

Ko duum wadi nde be njottii ndee, be ñaagii do be **njippii** e ko be ñaami. Be mbismaa, be njippinaa. Nde yahi haa kikiide, **bađiroowo Alla** gooto addani be lahal haa heewi maaro e teewu bennduko.

Bađiroowo Alla oo fawi lahal ngal e leydi, wi'i : « Ko joom wuro ngoo neldi hobbe bee ngal lahal maaro. »

Sammunnde yidi ñaamde kono Wojere **girñitii** wi'i : « Koo maaro wonaa aan addanaa ko. Ko kodo oo jeyi ko, ko miin addanaa. Mbiđo sikki joom wuro oo ko jejjitdo ma. »

Sammunnde heddodii e heege mum. Pecce jamma, heege ngee tam-pini mo, o ummii, o boornii comci **jahdiido** makko.

Sammunnde naatoyi e ngesa **badiiba**, o ñaami toon faataata e makka haa reedu nduu heewi. O mooytorii seese o leltii ellee wonaa kanko yaltunoo.

Gite laabi, yimbe wuro tawi ngesa mumen ina **ñaayaa**. 'Be ceki no feewi, be njahi suudu **danniyaŋkoobe** dīdo bee, ebe njammbita.

- Ko bee hobbe bonbe ngujji en.

Wojere giddiri noon e doyngol ummii.

- Sehil am ko dīi gulaali ngoni ?

- Sammunnde fini jabii : « So Alla mi anndaa ko kewi. 'Bee yimbe mbeltaaki etee ko aan saabii dūm. » Ko haala kodo oo tan be kaalata.

Joom wuro ngoo noddɔ yahdiibe dɔdo bee. Nde o yi'i comci Wojere ina moddi leydi tan, o sikki ko **kañum** wadi dee golle bonde.

O hucciti e Sammunnde o wi'ii dɔm : « Sammunnde, haal no foti **cabbi** sehil maa oon **haani** fiyeede ? »

Sammunnde jaabii : « Ina waawi wasde heewde, piyee mo cabbi teemedde dɔdi tan. »

Sammunnde weltii ina sikka jooni Wojere larbee cabbi muusɔi. Wojere faami ko pewjanaado, alaa e sago sakka feere.

Ko doon Wojere wi'i joom wuro oo : « Hade mon fawde e am **kuugal**, mbido ñaagi noddon ñaawoobe. »

Joom wuro anndi ko dɔm goonga, yahdi e miijo ngoo. O neli gooto e sukaabe makko yo noddoy ñaawoobe.

Nde ñaawoobe bee njottii, Wojere ñaagii yo be njarne ko ina tuutna be ko be ñaamnoo koo.

Ko Wojere adii yarde, tuuti maaro e teewu. Sammunnde natti waawde jogaade hoore mum sabu majjaani ko wadi. Nde etii addude peeje godde kono ñaawoobe bee njabaani. Nde Sammunnde **woobi** tan, lesdi ndii heewii tep faataata e gabbe makka.

- Kodo, haal no foti cabbi sehil maa oo haani fiyeede ?

- Cabbi teemedde tati tan na yona.

Caggal nde be **lappi** Sammunnde cabbi haa daati, be **ndiwi** yahdiibe bee wuro ngoo.

Ko Sammunnde adii yaltude wuro, hawri e waylube, o wi'i be :
« **Almuudo** am nana ara caggal, hoore ndee na wadi bifirde didi, mi rokki on de.»

Nde Wojere yottii, waylube bee noddi dum.

- Hee ! almuudo ar gaay !
- Hol ko sabii oŋon nodda mi ?
- Ko ceerno maa rokki min **bifirde** gonde e hoore maa dee.
- Miin mi alaa hay ceerno gooto dewoowo doo.
- Dum fof ko haala keewka tan, ar gaay min yetta bifirde amen.
- Kono noon dum wonaa bifirde, ko noppi am.

Wojere haali haa tampi, kono hadaani **wayluɓe** biftaade noppi dii nawi. Ngam **yoftaade**, Woojere arditoyii jahdiido mum. O hawri e sukaabe **raddoyooɓe**, o wi'i ɓe : « Baylo am nana ara caggal ina wammbi kure laaɓe am, mi rokki on de. »

Nde Sammunnde yottii, sukaabe ɓee noddi dum.

- Hee ! hee! ar gaay !

- Hol ko noddir-don mi ?

- Ko **kaliifa** maa rokki min kure laaÑe gonde e hakkunde keeci maa kii.

- Kono noon dum wonaa kure laaÑe ko **cette** am.

O wullii haa o tamppi kono hadaani sukaabe bee **duggitde cette** dee nawi.

Sammunnde jaaki no feewi kono faami dum ko feere Wojere.

Kono Sammunnde maayaani. O wirtii jahdiido makko baleejo reedu oo.

O hawri e raddoobe boje. O **maandini** be, be ndartii. O anndini raddoobe bee wonde Wojere nana caggal ara.

Sammunnde wi'i be : « So o feltii tan on kebtintu mo. Ko sehilaabe mon tay'i noppi dii, o **boccitorii** dumen. »

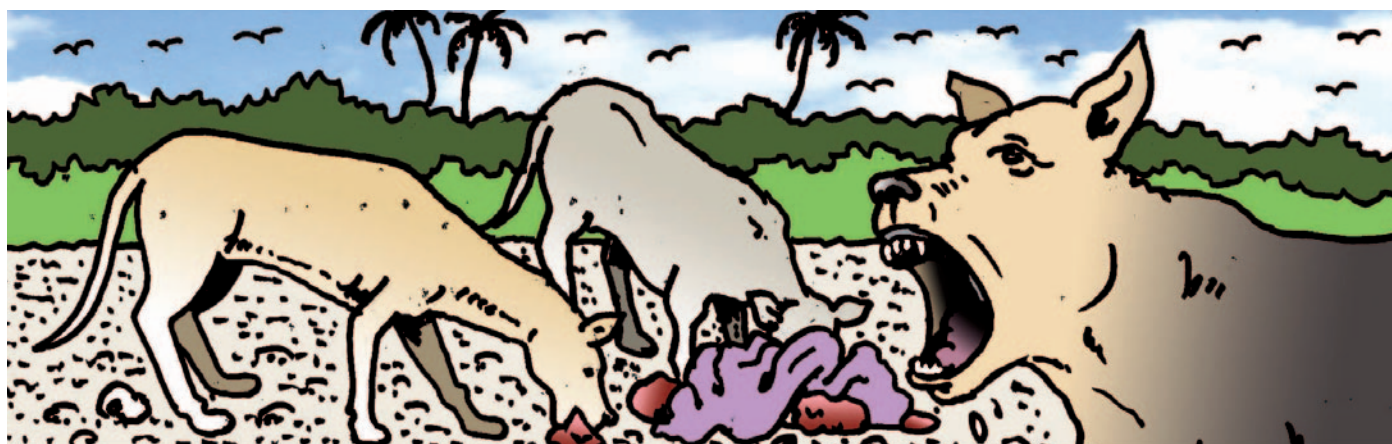
Raddoobe bee cuudii e **sofoyuru**. Booyaani wojere wirtii. Kambe kala be yeewondiri.

'Be ngoni e wadde berde didi kono be tawi noppi dii tay'aaka.

Ko dum wadi be dali ndeen benni. Sammunnde jogii kulhuli hade mabbe **faayondirde** nde e jahdiido makko oo. Raddoobe bee keppaani. Ebena njoodii tan ebe meeroo Wojere. Saha kala kullel wirtoo. 'Be ngidda be ndaroo, kadi be njoodtoo, be tawa wonaa kanko.

E nder sahaa dabbo wojere felti. Omo yaha, omo wa'i no tiindiido e mabbe nii. Omo tampi no feewi. O ñaamaani, o yaraani fawtii heen o wondi e yeeweende. Sammunde soynii mo tan wi'i e bernde mum : « Eey kay, ko kanko, hannde mi holla mo ko miin buri mo peeje. » Nde wojere yottii, raddoobe bee njani e mum, be mbari dum. Ko doon Sammunde joodii miijtii, hakkille makko yahii e to o rewdunoo e Wojere fof. E yiannde makko, ko hakke makko yani e Wojere. Gila e fudfoode Wojere hadii mo ñaamde tawi omo heydi. Sabu joom wuro ngoo rokkiino be maaro, Wojere ñaami, woppi mo.

Sammunnde fawi heen : « Ñalnde heen mi haalii haa tampu-mi kono haɗaani mo ñaamde fof. O haɗaani doon, o renndini mi e sukaabe raddoynoobe, duggiti ngiyon am. Miin ne kay won waylube ndenndin-mi mo haa ɓe tayi noppi makko. Mi weltinooma e ko ɓe njoftanii mi koo. Nanngunoo-mi tan ko kanko tooñi mi. Kono noon mi anndaa fof ko jari dum. »

Ko doon o miijii mbele so neddo tooñii ma ina jari aɗa teftoo dum.

Ko e oon sahaa dawaadi cooyinii mo. Tawde wonii o nattii jogaade giye e banndu makko, di njani e makko, di cilkiti mo.

Pulaar noon wili : « Bone ficcat laaci, yo reente. »

Naamne

- 1 Hol bonanndeeji mbadi e laawol ngol ? Hol wadɓe dum ?
- 2 Hol ko wadi Wojere wiide ko kodo oo jeyi maaro koo ?
- 3 Hol sahaa Sammunnde e Wojere puɗɗii ɗanngal ngal ?
(subaka, kikiide walla jamma)
- 4 Hol ko nedɗo waawi janngude e ngal jahdigal ?

Baayo

Baayo

Faarmata ko baayo guurdunoodo e **nawlum** yummum, gonnoodo lembel baaba makko. Faarmata meedaa dadde e liggeey galle muusdo. O meedaa dadde kadi e yattooje e piggal. Duum fof noon ko nawlum yumma makko oo fawi mo dum. Pennda, binnigel baaba makko ngel, alaa ko wadata so wonaa dardartude ina fija.

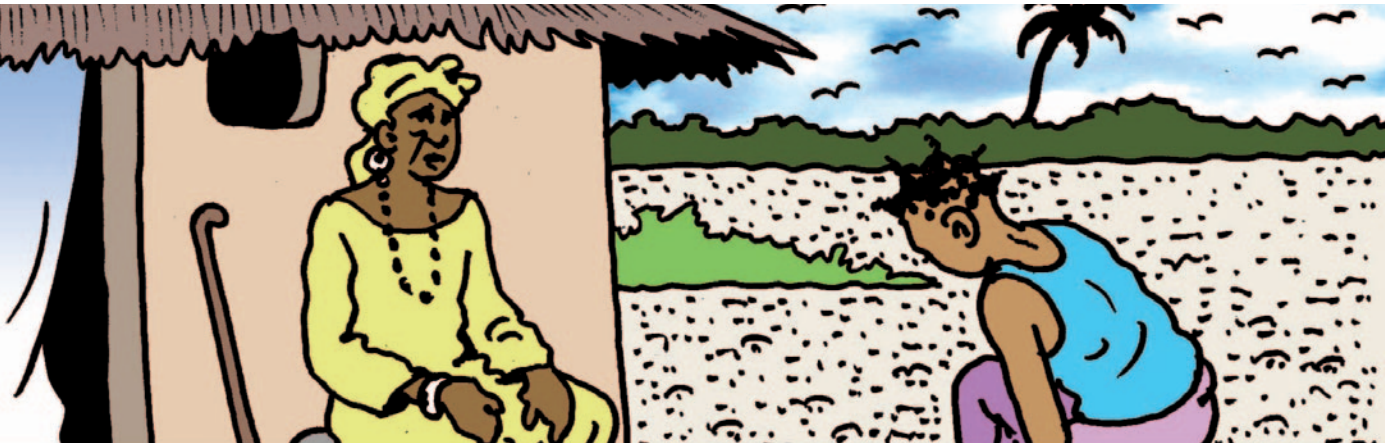
Kala nde Faarmata dañi boccitaade, o yahat genaale, o juuroo **yenaande** neene makko, omo woya. Baaba makko ko goorko mo alaa konngol wonnoo.

So joom suudu makko ina fiyatnoo Faarmata, o suusaano naatde hakkude mabbe. Sabu joom suudu makko oo furotono mo so o yidi naatde hakkunde mabbe.

Ñalawma gooto, caggal nde Faarmata ñalli gollude haa kikiide, o tampi haa o yejjiti lawyude horde wootere. Nde joom suudu baaba makko tini dum tan, seki haa **funjinii**, fiyi mo, tottiti mo horde ndee. Ko doon o wi'i mo : « Yah lawyoy horde ndee to maayo Ndaayaan jooni jooni. »

Baayo oo etii naamnaade mo hol to maayo Ndaayaan heedi.
Debbo oo wi'i mo yo ummo doon, ruttii **yeryi** mo, o yalti galle oo.
Ko doon Faarmata yiiloyii maayo Ndaayaan e jamma hee. **Bernde makko boni**, o woni e woyde bojji kiisdi. Caggal nde o yahi ko ina wona balde e banndum, o dartii e les Jaabi ngooti **cammoowi** hoore mum. Cukalel ngel diccii salmini lekki kii salminaango teddungo.
Lekki kii naamnii mo : « Binngel am to njahataa aan tan e oo jamma **ni66o ?** »
O jaabii : « Ko nawlum neene am baleejo reedu nuli mi maayo Ndaayaan yo mi lawyoy ndee horde. »
Jaabi kii ñaaganii mo dum doo : « Kala to kuccu-daa, yo Alla won Ballo. »

Faarmata yahi ko juuti no feewi. O hawri e na'i dīdī ina ndiddondira e barme maaro defoowo hoore mum. Kala nde o hawri e maɓɓe, o **diccoto** o salmina ɓe. ʼBe teddini mo, ɓe ndokki mo nagge e **lonngere** maaro welko. Faarmata yahi balɗe tati, hawri e debbo nayeejo. Omo joodi e sara suudu huɗo wonndu e nokku jaajɗo. O salmini mo salminaango wondungo e nehdi e teddungal.

Debbo nayeejo oo naamnii mo : « ʼBinngel am to njahataa e ndee **yolnde** aan tan ? »

O jaabii : « Ko nawlum neene am **ɓaleejo reedu** nuli mi maayo Ndaayaan yo mi lawɗoy ndee horde. »

Nayeejo oo jaabii : « Ko ɗoo woni maayo Ndaayaan. »

« Ko miin woni yummum kullon kon kala.» O beydi heen, o wi'i : « Ko doo woni cuudi makkon. » O wi'i mo yo faw horde makko ndee o unana mo **abbere** gawri o wada hiraande. O fudfdii unde tan, wowru heewi tep conndi. Ko **womre** wootere conndi tan be cuurtini ngam wadde lacciri. Nde be kirtii haa gasi, nayeejo oo wallini Faarmata les leeso. O tottori mo mesalal cewngal, o waddi heen jamirooje.

O wi'i : « So sukaabe am bee leliima, hono kullon kon no paamirtaa, **njuwiraa be** gooto gooto, mbaɗaa seese noon. So duum wadii maa be cikku ko feluuji, be bura yaawde ummaade. »

Booyaani tan kullon ladde kon ngarti. Ko fowru adii artude woni e **sunnaade**.

Ndu wi'i : « Miin dey teewu neddo ina uura mi doo. »

Nayeejo **jaaki** wi'i mo : « Teewu neddo ? Fowru doo dey ko miin tan woni doo neddo ! So wonaa tawi ko a jiddo ñaamde mi. »

Fowru wi'i mo : « Alaa koy neene, mi yidaani ñaamde ma, mi tooñete tan. »

Yummum kullon kon wi'i : « Moyyii. Jooni bikkon am leloyo-dee. »

Faarmata gondo les leeso oo, ina yuwira kullon kon gooto gooto no nayeejo oo wi'iri nii. Kono nde weetata, kullon kon kala njippii leeso ina ngoytoo wonde **ñakki** kadii dumen daanaade.

Hade gite laabde tawi Faarmata **fewjanii** nayeejo oo **kacitaari** nde o fuddii yahde lawyoyde horde makko.

Nde Faarmata ari e **hootde** ndee, Yummum kullon kon totti mo boccoode joyi. Boccoonde heen kala, o haalani mo nokku mo o foti **fusde** dum. O wi'i mo hade makko fusde boccoonde yo o yim. Ko nii jimol ngol lelorii : « Mi woyii yeeweende, woy **yeeweende**. E nder boccoode dee, ko yimbe, rewbe e worbe, e dimaadi njaltata heen. »

Tagooje Alla godde ina ngondi e jawdi keewndi njaltii e boccoode dee. Ngaluuji di hay gooto waawaa betde ina ngondi e jawdi ndariindi keewndi yalti heen. Dum woni kaawis no feewi. Kala kaalananoodo dum adan jabataano. Ngaal dental kala yahdi e baayo oo, duusi mo haa nder wuro mabbe. Nde Faarmata yottii, o yahi to nawlum neene makko oo, o totti dum horde lawyaande ndee. Duum haawi oon no feewi.

Nawlum neene makko baleejo reedu oo yi'i baayo oo na wondi e dental mawngal.

ʼBee ne ndeena kisal makko, heddiibe bee ina ndoondanii mo **ngaluuji** dii.

ʼDoon e doon nawlum neene makko oo noddi Pennda, furii dum : « Aan, ko a debbo feñaa. Yeew oo mo firtaani hay huunde ko addi koo ! »

O weedi mo horde o wi'i mo : « **Tunwin** horde ndee jooni jooni, njahaa lawyoyaa nde maayo Ndaayaan. »

Pennda yahi balde tati, wirtii **dulɗi e beeli** di oyo wirtinoo dii, hono no baaye oo wadirnoo nii.

Kikiide gooto, o ari e lekki jaabi cammoowi hoore mum kii. O salminaani nii, o woni e wullude, omo fobba kelle, o wi'i : « Woy heege yoo ! Wonaa ko njibinaa-mi koo. Mi meedaa yiide lekki jaabi ina samma hoore mum. »

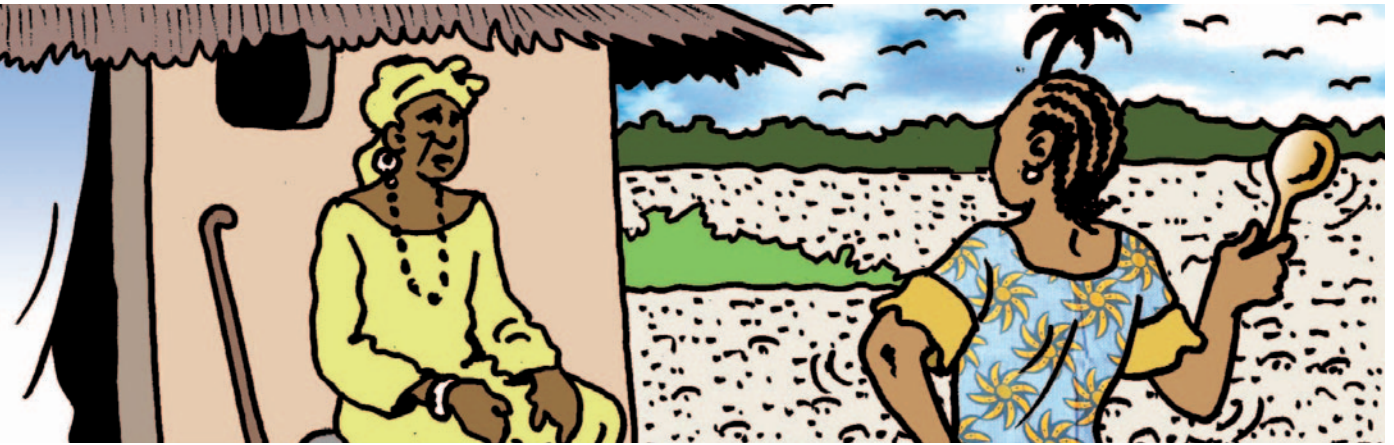
‘Dum dey so mi haaltanii d̄um yimbe galle amen, ɓe mbiyata ko wonaa **goonga**.

Jaabi kii **huɗi** mo kuddi bonndi. Ki wi'i mo : « Kala to tiindi-d̄aa, hoto bure Alla tiindo toon. »

O yahi balde tati. O hawri e na'i d̄idi ina ndiddondira e barme maaro defoowo hoore mum. Nde Pennda yi'i d̄um ndee, beydii jaakde. O wi'i so o hootii, maa o **haaltan** d̄um yimbe galle maɓɓe. Pennda yahi kadi balde d̄idi, nde yottii galle yummum kullon ladde kon.

- Hee debbo nayeejo, mbele aɗa waawi haalande mi d̄o maayo Ndaayaan heedi ?

- Ko d̄oo woni maayo Ndaayaan, miɳigel am. Ko miin woni yummum kullon ladde kon kala. Hol ko wonnoo koyɗe maa ?

- Miin, ngar-mi ko lawyude horde nde neene am totti mi.

Nayeejo oo defni mo lacciri hiraande. O leeli no feewi ko adii nde omo defta.

Nde ɓe kirtii haa ɓe ngasni, yummum kullon kon totti mo mesalal **cewngal**. O wi'i mo yo o lelo les leeso too. Nayeejo oo yamiri mo yo o yuwir kullon kon seese. O wadira gooto gooto noon, o adaroo Fowru. Fowru fuddi daanaade ina **hara**. Ko doon suka debbo yuwi mo mesalal ngal haa hebi **yiyal**. Fowru diwi e leeso haa dow, keeci kii ina wadi yiy'am, ndu yalti suudu nduu. E sahaa dabbo, kullon kon kala njaltiri gootel goote ndewi heen.

Gila **salaatu**, Pennda yahi lawyoyde horde mum.

Nde o arti e galle hee, yummum kullon kon totti mo boccoode joyi.
O fammini mo no wadirtee.

Pennda **waklitii** ina hoota, fawii e laawol juutngol. Nde o ari e naatde
e dunndu nduu, o fuddii yimde « Mi woyi yeeweende, woy yeeweende ! »

Kono to o fotnoo fusde boccoonde adannde ndee, o miiiji :

Hol ko wadi nayeejo o yidi mi fuddoroo ndee mi waasa fuddoraade
ndeya ?

O yimti, o fusi boccoonde **joyabere** ndee. Kullon **ñaadkon** kon kala
njalti taarii mo, ñaami mo. Alaa ko kon ngoppi e makko so wonaa
bernde ndee. Hay **dutal** yidaa.

Sonndu biftii dum, diwi ko woddi ina yima : « Cukalel njahnongel
maayo Ndaayaan, bernde mum nani...»

Nde sonndu nduu tolnii wuro maɓɓe, ko doon ndu **sammini** bernde
ndee. Dum yani ko e nder horde debbo baleejo reedu oo tawi ina
yerwotonoo lacciri.

Naamne

- 1 Hol ko nawnoo Faarmata maayo Ndaayaan ?
- 2 Nde o neli Faarmata maayo Ndaayaan ndee, hol ko o anniyinoo heen ?
- 3 Nde o neli Pennda maayo Ndaayaan ndee, hol ko wonnoo anniya makko ?
- 4 Hol ko neddo waawi janngude e ngol tinndol ?

Ce livret gradué a été conçu et imprimé grâce à l'appui généreux du peuple américain à travers l'Agence des Etats-Unis pour le Développement International (USAID).

USAID
DU PEUPLE AMERICAIN